

Valsts augu aizsardzības dienesta (VAAD) atbildes uz nevalstisko organizāciju jautājumiem ikgadējās gada pārskata sanāksmes laikā

(2018. gada 20. februāris)

Sēklu kontroles joma

1. Kāda šobrīd Latvijā situācija ar sēklas materiālu?

Gadījumos, ja valstī radušās īslaicīgas sēklu apgādes grūtības, ir iespēja arī sertificētas kategorijas sēklas materiālam pieprasīt atļauju uz laiku tirgot sēklas, kuras neatbilst minimālās dīgtspējas prasībām. Šobrīd esam saņēmuši pieprasījumus apmēram 500 t dažādu sugu (zirņi, mieži, lucerna, vasaras kvieši, auzas) C kategorijas sēklu partijām. Sēklu novērtēšana turpinās, visas laboratorijas ir ļoti noslogotas. VAAD saņemtos iesniegumus apkopo uz 1.martu un nosūta izvērtēšanai Nacionālajai augu šķirņu padomei (NAŠP). Pēc NAŠP lēmuma, VAAD nosūta iesniegumu EK un ES dalībvalstīm. ES pieņem lēmumu par atļaujas izsniegšanu 15 dienu laikā kopš iesnieguma saņemšanas. Šo 15 dienu laikā citas dalībvalstis drīkst piedāvāt savu sēklu kompāniju sēklu krājumus, ja tādi ir.

Agrokīmijas joma

2. Vai VAAD veic mēslošanas līdzekļu (ML) pārbaudes arī mazumtirdzniecības vietās un vai ML pirms reģistrācijas tiek pārbaudīts?

Jā, VAAD pārbauda arī mazumtirdzniecības vietas.

Reģistrējot ML, uzņēmums iesniedz ML testēšanas pārskatus akreditētā laboratorijā. VAAD izvērtē, vai atbilst MK noteikumos noteiktajiem rādītājiem, kā arī, nepieciešamības gadījumā, var ņemt paraugu.

Tos ML, kuriem NPK ir zem 0,5%, reģistrē kā netipiskos ML. Jābūt zinātniskam apliecinājumam, ka ML dod ražas pieaugumu virs 10%. Pārsvārā reģistrā ir tādi, kuriem ražas pieaugumu ir virs 30% un vairāk. Ar mikrobioloģiskajiem ML līdzīga situācija, pārsvārā reģistrējam tādus, kuriem apliecinājums, ka gaidāms 50% ražas pieaugums.

3. Kādas tendences augsnes analīžu jomā? 2016. gadā lielākā daļa paraugu bija no Zemgales, kāda tendence 2017. gadā?

Zemgalē paraugu skaits samazinājies, strauji pieaug paraugu skaits Kurzemes reģionā.

4. Kādi pārkāpumi galvenokārt ir konstatēti saistībā ar mēslošanas līdzekļu lietošanu?

Galvenokārt ML lietošanā konstatēti šādi pārkāpumi: ML tiek izkliedēti uz sasalušas, pārmitras vai ar sniegu klātas augsnes (sešas administratīvās lietas), ML pēc izkliedēšanas uz lauka netiek iestrādāti MK noteikumos noteiktajā laikā (četras

administratīvās lietas), nav ievērota aizsargjosla (divas administratīvās lietas), kā arī konstatēti šādi pārkāpumi: ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām iestrādātais N daudzums vienā LIZ ha gadā pārsniedz 170 kg un ĪJT laikā posmā no 5. novembra līdz 15.martam izklidē mēslošanas līdzekļus.

Augu karantīnas joma

5. Saistībā ar jauno MK noteikumu projektu par *Xylella fastidiosa* ierobežošanu, kā reāli tiks izpildītas prasības par 1 km buferzonas noteikšanu?

Šeit ir trīs etapi – MK noteikumu pieņemšana, kompensāciju noteikumu un rīcības plāna izstrāde. 2018.gada otrajā pusē plānots, sadarbībā ar NVO, izstrādāt rīcības plānu.

6. Nīderlandes siltumnīcās izplatās tomātu vīruss, kura ārējās pazīmes viegli sajaucamas ar citu slimību. Vai iespējams nosūtīt paraugus uz Nīderlandes laboratoriju, lai notestētu šo vīrusu?

ES laboratorijas ar nekarantīnas organismiem nenodarbojas, VAAD parasti sameklē laboratoriju, kur pakalpojums pieejams, nosūta paraugu.

7. Jautājums par organismu slēptajām formām, vai ir paredzēts konkrēts paraugu skaits to konstatēšanai?

Paredzēti 100 paraugi tirdzniecības vietās.

Augu aizsardzības joma

8. AAL reģistrā notiek daudz izmaiņu lietojumos, ja ir nopirkti AAL iepriekšējā sezonā, bet tagad mainījies marķējums, kā rīkoties?

Jāseko līdz informācijai VAAD mājaslapā vai *Latvijas Vēstnesī*.

Ja reģistrācijas nosacījumos veiktas izmaiņas, bet pārdošanā AAL ar veco marķējumu, tirgotājam pircējam kopā ar AAL jādod līdzī VAAD lēmuma kopija.

9. Vai par pārkāpumu tiek uzskatīts, ja lauksaimnieks lieto, piemēram, Polijā iegādātu AAL ar to pašu tirdzniecības nosaukumu un tā paša ražotāja, kas reģistrēts Latvijas AAL reģistrā?

Latvijā drīkst lietot tikai tos AAL, kuriem ir marķējums latviešu valodā un Latvijas reģistrācijas Nr. Šādi nosacījumi visās ES dalībvalstīs.

10. Vai VAAD kontrolē AAL tirdzniecību internetā?

Jā, kontrolējam. Pārbaudām sludinājumus, sekojam publikācijām.

11. Par AAL kontrolēm īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, vai būs monitoringa plāns?

Plānotas pārbaudes, testēšanai plānots ņemt paraugus, tajā skaitā ūdens paraugus. Tiks izstrādāts monitoringa plāns.

12. Kādi rezultāti glifosātu atliekvielu monitoringam?

2017. gadā ņemtajos paraugos vai nu glifosāta atliekvielas nebija vai tās konstatētas normas robežās. 2018. gadā monitoringu turpināsim pagājušā gada apjomā.

13. Par AAL reģistrācijas izmaiņām: bieži vien VAAD lēmumā noteiktajā termiņā nevar atlikumus iztirgot, piemēram, ziemas periods, vai tur var ko mainīt?

Konkrētie iztirgošanas termiņi noteikti regulā. Esam ierosinājuši šo jautājumu pie regulas pārskatīšanas. Šobrīd jau veicot reģistrācijas izmaiņas, cenšamies skatīties, lai termiņi iekristu saprātīgā laikā, bet ir gadījumi, kad jau regulā noteikti konkrēti datumi.

14. Cik Latvijā reģistrēto AAL sarakstā ir darbīgās vielas?

155.

15. Ierosinājums VAAD izmantot LAD kartes, kur varētu jau iezīmēt aizsargjoslas pie ūdenstilpēm.

Šobrīd mums nav tiešsaistes pieeja LAD kartēm, bet šogad kopīgi ar LAD uzsāksim ERAF projektu, kur paredzēta visu mūsu pārbaudīto (procesu) elektronizācija. Šobrīd elektroniski veicam meža kaitīgo organismu monitoringu un lauku nekarantīnas organismu monitoringu, savstarpējās atbilstības un integrētās audzēšanas prasību pārbaudes.

16. Kādi nosacījumi tiks pārbaudīti integrētajā audzēšanā?

Šajā sezonā pie visiem profesionālajiem AAL lietotājiem pārbaudīsim Mēslošanas plānus, Lauka vēsturi un augšņu analīzes (līdz gada beigām jābūt 45% LIZ platībai). Šogad vēl nesodīsim, konstatēsim trūkumus un pārbaudīto aktos norādīsim kam jābūt, konsultēsim, kā izpildīt prasības.

17. Vai īpaši jutīgajās teritorijās kontrolēsiet arī mazās saimniecības?

Būs izstrādāti kritēriji, no cik ha platības jāveic kontrole.

VAAD sniedz atbildes uz biedrības LOSP iepriekš atsūtītajiem jautājumiem:

1. Medus biti *Apis mellifera* ir iespējams izmantot augu aizsardzības līdzekļu lietošanas monitoringā. Piemēram, lai konstatētu augu aizsardzības līdzekļu lietošanas pārkāpumus teritorijās ar augstu intensīvās lauksaimniecības aktivitāti:

(i) neatļautu darbīgo vielu lietošana; (ii) pārdozēšana; (iii) nepareiza laika plānošana pesticīda lietošanā utt. Vai VAAD šāda veida monitoringu veic? Ja jā, tad kādi ir rezultāti? Ja neveic, tad jautājums kādēļ nē, un vai nākotnē šāda veida monitorings ir sagaidāms VAAD praksē?

Kontrolējot augu aizsardzības līdzekļu (turpmāk - AAL) lietošanu, Valsts augu aizsardzības dienests (VAAD) AAL darbīgo vielu klātbūtnes konstatēšanai var ņemt paraugus no AAL, augsnes, augiem, augu produktiem, sagatavotiem AAL darba šķīdumiem un citiem priekšmetiem, kas varētu būt nonākuši saskarē ar AAL. Praksē ir pierādījies, ka efektīvākais veids pārkāpumu konstatēšanai un pierādīšanai ir augu un augu produktu paraugu noņemšana konkrētajās saimniecībās. Operatīvajās pārbaudēs pārkāpuma sekas novērtēšanai tiek ņemti arī bišu paraugi, taču to analīze ir sarežģītāka, turklāt AAL atliekvielu klātbūtne bišu paraugos pati par sevi nenorāda uz AAL lietošanas prasību pārkāpumu, piemēram, pārdozēšanu vai neatbilstošu lietošanas laiku, kā arī neļauj identificēt AAL atlieku izcelsmi. Jāņem vērā, ka neatļautu vielu klātbūtne var rasties lauksaimniecībā neizmantotu ķīmisku produktu, piemēram, biocīdu lietošanas rezultātā.

2. Eiropas Savienības kopējā politika ir samazināt augu aizsardzības līdzekļu lietošanas apjomus lauksaimniecībā - Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/128/EK. Papildus minētās direktīvas 14. panta 4. punkts nosaka, ka kopš 2014. gada 1. janvāra visi profesionālie augu aizsardzības līdzekļu lietotāji saimniecībās ievieš integrētās augu aizsardzības principus.

2.1. Ko VAAD ir darījis, lai sekmīgi nodrošinātu EP direktīvas 2009/128/EK 14. panta 4. punkta ieviešanu praksē Latvijā, tādu intensīvu kultūru kā – (i) graudaugu (ziemas un vasaras kvieši); (ii) eļļas augu (ziemas un vasaras rapsis) un (iii) proteīnaugu (lauka pupas) audzēšanā?

1) Lai skaidrotu integrētās augu aizsardzības (IAA) būtību un sekmīgi ieviestu tās principus, šī tēma ir iekļauta profesionālo AAL lietotāju un augu aizsardzības konsultantu apmācību programmās, kā arī VAAD organizējis 68 IAA tēmai veltītus informatīvus seminārus intensīvo kultūru audzētājiem un citiem interesentiem, kurus ir apmeklējuši 2036 klausītāji, kā arī izveidoti informatīvi materiāli, tajā skaitā četri videoklipi par IAA tematiku un veidotas publikācijas specializētajos žurnālos lauksaimniekiem (“Saimnieks”, “Agro tops”).

2) Šobrīd VAAD inspektori, veicot AAL lietošanas prasību ievērošanas kontroles, vērtē noteiktu IAA principu ievērošanu, tai skaitā AAL pareizu un pamatotu lietošanu. Turpmākajās sezonās pārbaudāmo IAA elementu skaits pakāpeniski pieaugs, ietverot, piemēram, tādus prasības kā lauku vēstures, augšņu agroķīmiskā izpētes un mēslošanas plāna esamība. VAAD mājaslapā <http://noverojumi.vaad.gov.lv> pieejamas pašpārbaudes anketas graudaugu, rapša, kukurūzas, pākšaugu audzētājiem.

2.2. Kopš 2014. gada 1. janvāra Latvijā ieviesta integrētā augu aizsardzības sistēma. Kā viens no integrētās augu aizsardzības sistēmas ieviešanas sekmīguma indikatoriem valstī ir samazinājums izmantoto pesticīdu apjomā gan valsts mērogā,

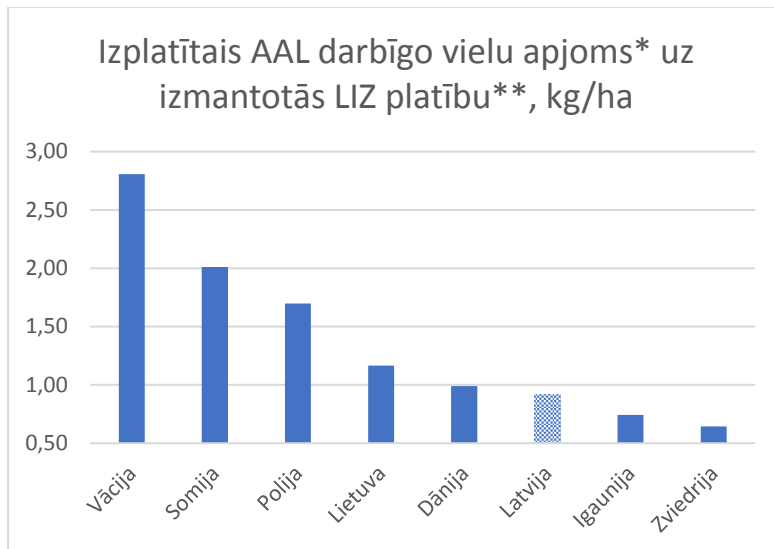
gan uz hektāra vienību, konkrēta kultūrauga audzēšanā. Lūdzu, VAAD sniegt datus par kopējo pesticīdu tirdzniecības apjomu Latvijā vismaz beidzamo sešu gadu griezumā (pa gadiem)? Kāda ir pesticīdu lietošanas statistika uz ha vienību vismaz beidzamo sešu gadu laikā (pa gadiem) ziemas un vasaras kviešu, ziemas un vasaras rapša, un lauka pupu sējumos.

Informācija par Latvijā gala lietotājiem izplatītajiem AAL darbīgo vielu apjomiem tonnās, kā arī kilogramos uz izmantotās lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru 2011.-2016. gadā.

Gads	Gala lietotājiem izplatītais AAL apjoms, izteikts darbīgajās vielās, t	Izmantotā LIZ platība, tūkst. ha	Izplatītais AAL darbīgo vielu apjoms uz izmantotās LIZ platību, kg/ha
2011	1068	1815,9	0,59
2012	1283	1840,9	0,70
2013	1246	1877,7	0,66
2014	1433	1872,5	0,77
2015	1510	1884,8	0,80
2016	1725	1930,6	0,89

2016.gadā lielākā daļa, ap 60%, no kopējā izplatīto darbīgo vielu apjoma ir herbicīdi, 25% - augu augšanas regulatori, 15% - fungicīdi, 2% - insekticīdi. VAAD rīcībā nav reprezentatīvu datu par konkrētos kultūraugos lietotajiem AAL apjomiem.

Neskatoties uz stabilu izplatīto AAL darbīgo vielu apjomu pieaugumu, AAL lietošanas intensitāte Latvijā ir viena no zemākajām Baltijas jūras reģionā un būtiski zemāka nekā citos Eiropas Savienības reģionos.

*Eurostat dati par 2016.gadu; **Eurostat dati par 2013.gadu;

AAL patēriņu ietekmē gan sezonālie laika apstākļi, gan klimata ilgtermiņa pārmaiņas, turklāt Latvijā ir vērojama tendence atgriezt ražošanā neapsaimniekotās zemes platības. Patēriņa pieaugums saistāms arī ar intensīvo šķirņu audzēšanu, kura pieprasa precīzas augsta līmeņa audzēšanas tehnoloģijas, kas ietver precīzu sabalansētu mēslošanu un augu aizsardzības pasākumu pielietošanu. Tas no lauksaimniekiem prasa papildus darbu, jo ar šīm šķirnēm apsētie lauki jāapseko biežāk.

Ņemot vērā iepriekšminēto, kā arī faktu, ka augu aizsardzības vajadzības reģiona valstīs ir līdzīgas, izplatīto un izlietojo AAL apjoma pieaugums ir likumsakarīgs. Latvijas gadījumā integrētās augu aizsardzības sistēmas uzdevums šobrīd ir iespējami samazināt AAL lietošanas pieaugumu.

3.Kas tālāk notiks ar neonikotinoīdu lietošanu augu aizsardzībā - smidzināšana tika aizliegta vai atļauta (tiakloprīds u.c.)?

Katrai neonikotinoīdu grupas darbīgai vielai Eiropas Savienībā tiek veikts atsevišķs risks novērtējums. Atšķiras šo vielu lietojumi un iespējamie riski attiecībā uz cilvēku veselību un vidi. Pirms Eiropas Komisijas gala lēmuma pieņemšanas attiecībā uz konkrētu vielu apstiprinājuma nosacījumiem VAAD atturas izteikt minējumus par iespējamo lietošanas ierobežojumu apmēru.

4.Vai neonikotinoīdus saturošās kodnes tiks aizliegtas pavisam, kā ir Latvija, ievēd un sēj ar šīm kodnēm kodināto sēklu, vai tas turpināsies ar "īpašajām " atļaujām vai kā citādi?

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1107/2009 53. pantu dalībvalstis īpašos apstākļos var piešķirt atļauju laist tirgū neregistrētus AAL vai ar šādiem līdzekļiem apstrādātas sēklas ierobežotai un kontrolētai lietošanai, taču šādu atļauju izsniegšana ir jāaskaņo ar Eiropas Komisiju un pārējām dalībvalstīm. Jāņem vērā, ka darbīgo vielu apstiprinājuma ierobežojumi Eiropas Savienībā nereti tiek pieņemti, neņemot vērā reģionālās klimata

un agronomisko apstākļu atšķirības, tāpēc šobrīd Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA) Eiropas Komisijas uzdevumā gatavo papildu izvērtējumu attiecībā uz iespējam sēt apstrādātas sēklas noteiktos apstākļos. Atzinums gaidāms šā gada pirmajā pusē, un no tā būs atkarīga dalībvalstu rīcība turpmākajās sezonās.

5. Ko Latvijā domā darīt ar glifosātu lietošanu? Vai tiks ierobežota tā lietošana?

Pēc glifosāta apstiprinājuma atjaunošanas Eiropas Savienībā dalībvalstīm ir jāpārskata tajās reģistrētie AAL. Tiks pārskatīti AAL reģistrācijas un lietošanas nosacījumi. Pārskatīšanas rezultāti būs zināmi 2019. gada sākumā.

6. Vai ir paredzēts palielināt intensīvi saimniekojošo lauksaimnieku AAL lietotāju kontroli, jo ir taču zināms, ka lietojot nepareizi videi tiek nodarīts daudz lielāks kaitējums nekā tad, ja lietošana tiek veikta ievērojot noteikumus un lietošanas instrukcijas?

VAAD saimniecību atlasīto pārbaudēm veic saskaņā ar VAAD izstrādātiem riska kritērijiem, kā arī katru gadu VAAD inspektori dodas vidēji 102 operatīvās pārbaudēs. Katru gadu tiek atlasītas citas saimniecības, savukārt saimniecības, kurās konstatētas maznozīmīgas un būtiskas neatbilstības tiek paredzētas pārbaudei arī nākošajā gadā. Kā viens no kritērijiem saimniecību atlasei ir saimniecības, kas audzē rapsi, jo parasti šo lauku tuvumā tiek izvietotas bišu saimes. Vienlaikus jāatzīmē preventīvais darbs, tai skaitā bīstamu līdzekļu, piemēram, dimetoāta, izņemšanu no tirgus, obligāto apmācību sistēma profesionālo AAL lietotājiem un informatīvi pasākumi lauksaimniekiem par AAL pareizu un drošu lietošanu.

7. Kur tika meklētas glifosātu atliekvielas?

2017. gadā monitoringa ietvaros visā Latvijas teritorijā noņemti 167 graudaugu (pārsvarā rapsis, ziemas kvieši, ir arī rudzi, mieži, auzas) un rapša sēklu paraugi ražas vākšanas laikā, lai pārbaudītu vai AAL darbīgās vielas glifosāts atliekvielas nepārsniedz maksimāli pieļaujamās normas.

Rezultātā nebija konstatēti gadījumi, kad noņemtajā paraugā AAL darbīgās vielas glifosāts atliekvielu līmenis pārsniegtu maksimāli pieļaujamās normas.

Gads	Kopējais paraugu skaits	Testēšanas rezultāti	
		Skaitis	Rezultāti
2017	167	90	zem analītiskās noteikšanas limita
		77	pieļaujamās robežās
		0	pārsniegta pieļaujamā vērtība

8. Kādi pārkāpumi galvenokārt ir konstatēti saistībā ar mēslošanas līdzekļu lietošanu?

Galvenokārt mēslošanas līdzekļu lietošanā konstatēti šādi pārkāpumi: mēslošanas līdzekļi tiek izklidēti uz sasalušas pārmitras vai ar sniegu klātas augsnes (sešas administratīvās lietas), mēslošanas līdzekļi pēc izklidēšanas uz lauka netiek iestrādāti MK noteikumos noteiktajā laikā (četras administratīvās lietas), nav ievērota aizsargjosla (divas administratīvās lietas), kā arī konstatēti šādi pārkāpumi: Ar kūtsmēsliem un fermentācijas atliekām iestrādātais N daudzums vienā LIZ ha gadā pārsniedz 170 kg un ĪJT laikā posmā no 5.novembra līdz 15.martam izklidē mēslošanas līdzekļus.